

Junij 2000

Zahteva po protokolu o prebivalstvu in kulturi Alpske konvencije

Vsebina

Argumenti za protokol o prebivalstvu in kulturi Alpske konvencije.....	1
Izhodišče.....	2
Zakaj zahteva CIPRA protokol o prebivalstvu in kulturi?.....	3
Spodbujanje kulturne raznovrstnosti Alp.....	3
Gradimo mostove med kulturami	3
Večje vključevanje socialnoekonomskih in socialnokulturnih vidikov v Alpsko konvencijo	3
Kakšno mesto zavzema protokol o prebivalstvu in kulturi v Alpski konvenciji ?	4
Konkretna vsebinska zahteva do protokola o prebivalstvu in kulturi.....	5
Socialnoekonomski vidiki.....	5
Socialnokulturni vidiki.....	7

CIPRA-International, Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan
00423 237 40 30 Faks 00423 237 40 31

cipra@cipra.org
www.cipra.org

Izhodišče

1. Zaradi usmeritve v globalizirano gospodarstvo se po vsem svetu krepijo tendence po banaliziranju in izenačevanju vseh področij življenja. To pa pomeni tudi resno ogroženost kulturne in naravne dediščine v alpskem prostoru.

Zaradi bliskovitega prestrukturiranja gospodarstva v alpskem prostoru se nižinski predeli urbanizirajo, obdelovanje zemlje se opušča, število prebivalcev v višje ležečih vaseh pa upada (izjemo predstavljajo posamezne turistične občine ter področje Bavarske, Vorarlberga, Tirolske, Salzburga in Južne Tirolske). Posledica tega je izgubljanje raznolikosti kulturne krajine in kulture. Z izginotjem opravil, značilnih za hribovske kmetije, je povezana izguba kulturne krajine, ki je raznovrstna in strukturno bogata. Po drugi strani pa urbana potrošniška kultura polagoma prodira skozi vse pore vsakdanjika in to tudi na podeželju.

2. Hitro prestrukturiranje povzroča vedno večjo negotovost med prebivalci. Veliko tistih, ki so zaradi tega vznemirjeni, je dovzetnih za gesla, ki so sovražna do tujcev ("lov na grešne kozle"), in/ ali za domovinsko obarvano navdušenost ("povečevanje preteklosti").

Globalizirano gospodarstvo je anonimno gospodarstvo. Delovni ljudje so postali "človeški viri", ki so glede na potek delovanja "aktivirani" ali "deaktivirani". Socialne vrednote, kot sta strpnost in solidarnost, so v času velike negotovosti utonile v pozabo, skušnjava, da bi za svoje domnevne neuspehe spet očrnil tujce kot grešne kozle, pa je velika. Čim bolj globalno je gospodarstvo, toliko ožji postane pri marsikomu družbenopolitični horizont. Pojem "domovine" je pri tem samo prazna folkloristična kulisa, ki se zlorablja za izključevanje drugih.

3. Raznovrstnost in izmenjava sodita h kulturam alpskega prostora. Regionalna identiteta se izoblikuje prek intenzivnega ukvarjanja s kulturno in naravno dediščino ter prek razvoja perspektiv za prihodnost. S pomočjo izmenjave med prebivalci drugih alpskih kulturnih prostorov je mogoče različne regionalne identitete razširiti na skupno alpsko zavest.

V stoletjih so v velikanskem labirintu alpskih dolin nastale raznovrstne kulturne skupnosti. Zgodovinske skupnosti seveda niso bile statične strukture, temveč so prek prelazov ohranjale dinamično izmenjavo s sosedi iz bližnjih in daljnih gorskih dolin pa vse do nižin. Sprejele so elemente drugih kultur in jih prilagodile lastnim potrebam.

Spopad med preteklostjo in prihodnostjo je osnova v vsaki skupnosti. Koncepti o prihodnjem razvoju so izvedljivi le takrat, ko jih v skupnem dialogu izdelajo vsi udeleženci, pri čemer je treba mladini nakloniti posebno prosto(rno)st in spoštovanje. S pomočjo obsežnega programa za izmenjavo bi preprečili nevarnost kulturnega zapiranja in izključitve, omogočiti je treba čim več možnosti za srečanja tudi s kulturami zunajalpskega in zunajevropskega prostora.

4. Kakovost življenja v alpskem (podeželskem) prostoru ni odvisna samo od materialnega standarda. Prav tako so tu pomembne dinamika in odprtost družbe, različne možnosti za razvoj in učinkovite socialne mreže. Poleg tega pa svoj del lahko in mora prispevati tudi politika.

Predvsem v podeželskem alpskem prostoru si ljudje postavljajo vprašanje, ki je povezano z njihovim obstojem: "Ali naj ostanem ali naj se odselim?" Odgovor je seveda odvisen od tega, kakšne konkretne socialne, ekonomske in kulturne možnosti se jim odpirajo v prihodnosti, kot so možnosti za bivanje, kvalificirano delo, nakupe, mobilnost, oskrbo z zdravstvenimi storitvami ali skrb za starejše

prebivalce, socialne stike, ustvarjalne in športne dejavnosti itd. Upoštevati moramo torej ne samo materialne, temveč tudi bistvene socialno-kulturne okvirne pogoje.

Zakaj zahteva CIPRA protokol o prebivalstvu in kulturi?

Protokol o prebivalstvu in kulturi se neposredno obrača na prebivalce in obiskovalce Alp, človek je v središču pozornosti.

Z Alpsko konvencijo so se alpske države in Evropska skupnost zavezale, da bodo v protokolu o prebivalstvu in kulturi sprejele konkretne ukrepe. Brez takega protokola ostaja namreč t.i. "trajnostni trikotnik" iz Ria nedokončan. Zanimanje enega od treh stebrov trajnosti pri tako obsežni konvenciji, kot je Alpska konvencija, ni ravno v skladu z idejo o trajnosti. In če gre pri tem za steber, kot je "prebivalstvo in kultura", je to za prebivalstvo alpskega prostora skrajno neugodno in neprimerno.

Spodbujanje kulturne raznovrstnosti Alp

Za Alpe je značilna bogata kulturna raznolikost, a čeprav so kulture in regionalne identitete tako različne, so ljudje v alpskem prostoru skupaj odgovorni za svoj naravni in kulturni prostor. Regionalna identiteta nastane zaradi poglobljenega ukvarjanja z naravno in kulturno dediščino in z razvojem perspektiv regije za prihodnost. S protokolom o prebivalstvu in kulturi bi lahko na podlagi utrjevanja regionalne identitete ter kulturne izmenjave med ljudmi, ki živijo na različnih kulturnih prostorih, ustvarili skupno "alpsko zavest".

Gradimo mostove med kulturami

Cilj protokola o prebivalstvu in kulturi je zgraditi mostove med kulturami znotraj alpskega prostora in prek le-tega. Pri tem je pomembno, da se v skupnem okviru spodbuja prav raznolikost. "Kultura" se ne sme končati pri tradiciji ter šegah in običajih, moramo jo obravnavati kot proces, ki je usmerjen v prihodnost in je dinamičen. Prav zaradi tega mora protokol o prebivalstvu in kulturi vsebovati perspektive za prihodnost, biti dinamičen, Alpe mora pojmovati kot odprto strukturo ter biti usmerjen tako na prebivalce kakor tudi na obiskovalce Alp. Naloga CIPRE v takem procesu pa je, ne le oblikovanje konkretnih vsebin in navodil, temveč tudi spodbujanje konstruktivnega dialoga med kulturami ter generacijami, katerega cilj je izdelava posebnega protokola o prebivalstvu in kulturi.

Večje vključevanje socialnoekonomskih in socialnokulturnih vidikov v Alpsko konvencijo

Protokol o prebivalstvu in kulturi bi moral v enaki meri upoštevati tako socialnoekonomske kakor tudi socialnokulturne vidike. Cilj pri tem je ohranjanje in nadaljnji razvoj naravne in kulturne dediščine, zagotavljanje eksistenčne osnove za prebivalstvo, kakor tudi ustvarjanje čim kakovostnejšega življenja za prebivalce in obiskovalce. Protokol o prebivalstvu in kulturi prispeva k spodbujanju generacijskega in kulturnega dialoga med prebivalstvom znotraj in izven alpskega prostora ter novimi "tujimi" kulturami, ki so se naselile v Alpah.

Pri vključitvi socialne razsežnosti, s katero se v veliki meri ukvarja protokol o prebivalstvu in kulturi, imamo v mislih med drugim regionalne mreže, ki delujejo tudi na socialni osnovi in od katerih so pogostokrat odvisne tudi ekonomske in ekološke možnosti ter pogoji. V tem se kaže, kako velik je vseobsegajoči pojem trajnosti.

Kakšno mesto zavzema protokol o prebivalstvu in kulturi v Alpski konvenciji ?

- Na ravni “elementov geosfere” - sestojče iz tal, zraka in vode - je bil do sedaj podpisan le Protokol o varstvu tal.
 - Protokol o prebivalstvu in kulturi se nanaša na “akterje”, tj. udeležence.
 - “Prostorsko načrtovanje in trajnostni razvoj” kakor tudi “varstvo narave in urejanje krajine” tvorijo osnovo za politiko trajnostnega razvoja prostora in varstvo flore ter favne.
 - Smernice in ukrepi za rabo naravnih virov obsegajo naslednje teme: “hribovsko kmetijstvo”, “gorski gozd”, “turizem”, “energija”, “promet” in “gospodarjenje z odpadki”. Doslej so bili podpisani protokoli o “hribovskem kmetijstvu”, “gorskem gozdu”, “turizmu” in “energiji”.
-

Konkretne vsebinske zahteve do “protokola o prebivalstvu in kulturi”

Socialnoekonomski vidiki:

Pogoji za zagotavljanje eksistenčne osnove in ustvarjanje visoke kakovosti življenja:

- **spodbujanje in razvoj regionalnih gospodarskih tokov:**

Zahteva po

- delujočih gospodarskih tokovih v povezavi z učinkovitimi socialnimi mrežami
- spodbujanju ustvarjanja vrednosti na regionalni ravni
- zagotavljanju delovnih mest
- večji kakovosti življenja
- ozaveščenju socialnih vrednot za vse življenjsko pomembne zadeve

Delujoče socialne mreže so zelo koristne za vzpostavitev regionalnih gospodarskih krogotokov.

- **udeležba:**

- pravočasno vključevanje prebivalstva v procese odločanja
- konkretno uresničevanje lokalne Agende 21 v alpskem prostoru
- možnost za dejavno oblikovanje v občini in regiji

- **enakopravnost spolov:**

- prim. načela Agende 21
- udeležba žensk
- enako plačilo za enako delo
- možnosti za varstvo otrok

- **dialog med generacijami:**

- prim. načela Agende 21
- socialna omrežja, srečanja med prebivalci

- **možnosti za kvalificirano delo:**

- kakovostna in dolgoročna delovna mesta za vse stopnje izobrazbe
- okolju prijazna delovna mesta in podjetja
- delovna mesta tudi na neturističnih področjih
- vključevanje inovativne tehnologije (npr. telematika)
- izdelovanje tipičnih izdelkov regije

- **šolanje in nadaljnje izobraževanje:**

- vzdrževanje osnovne oskrbe, ker so v nasprotnem primeru cele družine prisiljene, da se odselijo s tega prostora
- možnosti decentraliziranega izobraževanja za strokovne kvalifikacije
- uporaba novih medijev pri nadaljnjem izobraževanju v gorskih regijah
- ohranjanje možnosti za šolanje v podjetjih
- ustanavljanje vsealpskih raziskovalnih omrežij
- vključevanje tem, značilnih za alpski prostor, na vseh stopnjah izobraževanja, ne nazadnje tudi v obstoječem akademskem izobraževanju (prostorsko načrtovanje, agronomija, gozdarstvo itd.)
- ustanovitev šolskih centrov, katerih usmeritev je značilna za alpski prostor in ki imajo izdelano ponudbo na področju kulture, ekologije, izkušenj, akcij itd.

- **učinkovita lokalna oskrba:**

Sem sodijo:

- oskrba z osnovnimi dobrinami
- javni promet
- osnovno zdravstveno varstvo
- šolanje (gl. zgoraj)
- javne službe (npr. pošta)

→ To je potrebno zagotoviti in ohranjovati na celotnem področju tudi v odročnih regijah.

- **bivanje:**

- ustvarjanje sodobnih, ekoloških, ekonomskih in socialnih možnosti za bivanje
- ohranjanje dragocenih tradicionalnih poselitvenih struktur, ki so prilagojene regiji oziroma kraju

- **materialna varnost za vse:**

- možnost osnovnega zaslužka za vse

- **pokojninsko zavarovanje – zdravstveno varstvo**

- izoblikovanje inovativnih, prostorsko in socialno prilagojenih metod, s katerimi bi bilo mogoče zagotoviti dostop do primerne pokojninskega zavarovanja in zdravstvenega varstva
- uporaba izkušenj iz drugih regij
- dajanje pobud za pilotne projekte

- **osnovne kulturne storitve**

- spodbujanje in podpiranje kulturnih dejavnosti z izoblikovanjem ustreznih okvirnih pogojev (npr. prostori, finančna sredstva, izmenjava, povezave....)

- **mobilnost domačega prebivalstva (tudi obiskovalcev):**

Zahteva po

- razumni mobilnosti (npr. z inovativnimi sistemi mobilnosti, kot je npr. avtobus na poziv, car sharing) tudi v odročnih regijah
- mobilnost z uporabo okolju prijaznih prometnih sredstev
- smotrna mobilnost tudi v obrobni regiji (vsak ima pravico do mobilnosti)

- **prosti čas:**

- osnovna potreba po "prostem času"
- smotrna ponudba pristočasnih dejavnosti za vse sloje prebivalstva in ne glede na turistično sezono
- na novo se smejo izoblikovati samo tiste ponudbe pristočasnih dejavnosti, ki so socialno in okoljsko združljive
- dovolj atraktivne ponudbe za preživljanje prostega časa tudi za mlajše prebivalce

Socialnokulturni vidiki

- **Kulturni dialog**

- turiste in zaposlene iz tujega kulturnega okolja obravnavati s spoštovanjem in strpnostjo in to razumeti kot kulturni dialog
- ustvarjanje pobud kakor tudi struktur za razprave med znotraj- in zunajalpskimi ter “novo pridruženimi” “prebivalci” na enakopravni ravni
- spodbujanje tradicionalnih načinov gospodarjenja in oblik obrti kot kulturnega dialoga ter kot nosilca kulture

- **Etnične in jezikovne skupnosti**

- definicija in jasna razmejitve regionalnih jezikov
- izdelava obsežne dokumentacije o regionalnih jezikih
- pravno priznanje regionalnih jezikov, vključno z njihovim spodbujanjem ter rabo v pisni obliki
- priznanje raznolikosti etničnih in jezikovnih skupnosti kot kulturne obogatitve, vključno s skrbjo za odnose pri izmenjavi med člani teh skupin

- **“Identiteta”**

- krepitev regionalne identitete v poglobljeni razpravi o kulturni in naravni dediščini, vključno s perspektivami za prihodnost, ki so s tem povezane
- razvijanje “(vse)alpske zavesti” s širitvijo regionalne identitete
- ustvarjanje in spodbujanje raznolikosti v skupnem okviru in odprtosti navzven
- obsežni programi za izmenjavo, namenjeni kulturnim srečanjem, tudi s kulturami izvenalpskega in zunajevropskega prostora

- **Kulturni *know-how***

- popisovanje, dokumentiranje in ponujanje kulturnega *know-howa* kot del načrtovanja prihodnosti;
- podpiranje kulturnih pobud, tradicionalna in moderna alpska kultura (glasba, likovna umetnost, gledališče, literatura itd.)

- **Arhitektura**

- aktivni nadaljnji razvoj gradbene kulture in poselitvenih struktur na regionalni ravni
- možnosti za ustvarjalno oblikovanje sodobnih gradbenih oblik in tehnologij
- vključitev vidikov, kot so varstvo podnebja, ekološki in tradicionalni materiali, regionalni materiali;
- muzealni pristop ohranjanja dragocenih gradbenih in poselitvenih struktur

- **Kultura prehranjevanja in pitja**

- namensko spodbujanje potreb po inovativni in alternativni kulturi pitja in prehranjevanja
- uporaba tipičnih izdelkov regije s pomočjo tradicionalne kulture prehranjevanja in pitja in omogočanje ustvarjanja vrednosti